

Projektet Skog & Historia i Böda socken på norra Öland.

Håkan Nilsson

Bakgrund

Projektet *Skog & Historias framtida utformning i Kalmar län – en förstudie i Böda socken på norra Öland*, har bedrivits med medel från Riksantikvarieämbetets 28:26 anslag (150 000 kr).

Utvärdering

Denna rapport är preliminär och kan komma att kompletteras.

Arbetet i Böda har bedrivits med inriktning på *lokal förankring* och *antikvarisk kompetens*. Arbetet har fungerat bra. Det mätbara resultatet i antal registrerade lämningar och ombesiktigade lokaler bedöms vara bra med avseende på att inventeringen har bedrivits som en utbildningsinventering med inriktning på att besiktiga tips från allmänheten och komplettera beskrivningar i fornminnesregistret. Ett aber var att fältarbetet inte genomfördes under våren som planerat. Då vegetationen i Bödaskogarna bitvis är synnerligen besvärlig, bl.a. med höga, täta och omfattande bestånd av örnbräken, har fältarbetet utförts under senhösten/vintern.

Det lokala engagemanget i området har visat sig vara stort. Böda hembygdsförening, representerade av Alrik och Mikael Nilsson, som har lagt ner ett stort arbete på att intervjua äldre personer i Böda och dessutom själva tillbringat mycket tid på att leta efter kulturlämningar i Bödaskogarna.

Arbetet med att höja den antikvariska kompetensen i Kalmar län har fortsatt under 2005 genom fältkurser för länsstyrelsens och Kalmar läns museums personal. Motsvarande fältkurser bör genomföras kontinuerligt (varje år) för att utveckla och upprätthålla den antikvariska kompetensen i länet. Utbildningen kan framöver erbjudas även till Skogsvårdsstyrelsen, skogsbolag m.fl.

Organisation

Birgitta Eriksson, Länsstyrelsen i Kalmar län och Håkan Nilsson, Kalmar läns museum, har fungerat som projektledare.

Förberedelsearbete

Inför fältarbetet gjordes en genomgång av fornminnesregistret, Kalmar läns museums topografiska arkiv, anmälningar om forn- eller kulturlämningar i det aktuella inventeringsområdet som gjorts till Kalmar läns museum och en genomgång av de äldre lantmäterikartorna (huvudsakligen enskiftet).

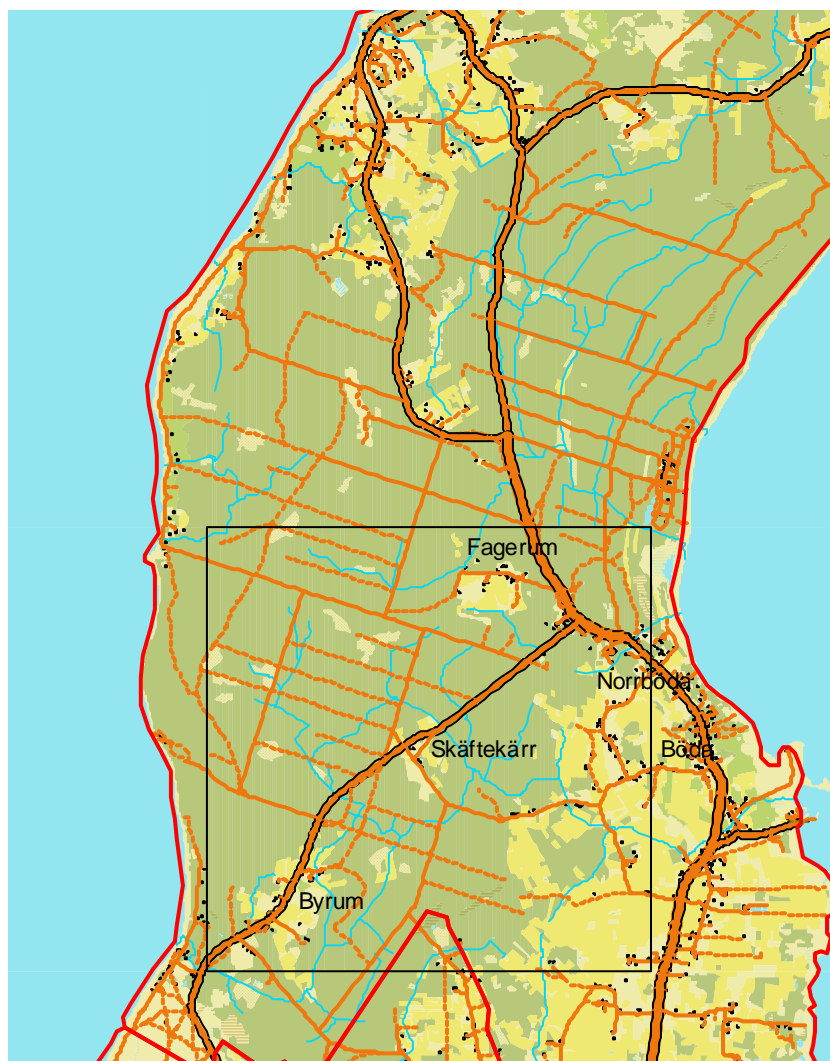
Utåtriktad verksamhet/information

Inför inventeringen gjordes ett utskick till samtliga markägare i Böda. Skogsvårdsstyrelsens markägarregister ställdes till förfogande inför utskicket. I utskicket inbjöds till ett informationsmöte. Sju personer kom till detta informationsmöte, representerande markägare, Böda hembygdsförening, Sveaskog, Kalmar läns museum och Länsstyrelsen i Kalmar. Det låga deltagandet jämfört med år 2004 berodde troligen på att Sverige spelade VM-kvalmatch samma kväll, något som förbisetts vid planeringen av mötet.

Håkan Nilsson gjorde en fältpresentation av arbetet med lokalpressen "Barometern" den 9/12. artikeln kommer att publiceras senare i december.

Inventeringsområdet

Undersökningsområdet omfattar det ekonomiska kartbladet 5H 9e. Enstaka registreringar har dessutom gjorts i andra delar av Böda socken.

Norra Öland med undersökningsområdet 5H 9e markerat med svart ram. Utdrag ur fastighetskartan. Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-2848. © Lantmäteriet. Gävle 2005.

Fältarbetet

Fältarbetet utfördes under oktober–december 2005. Samtliga beskrivningar har upprättats på ”Blankett för anmälan av fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar till fornminnesregistret och fornminnesinformationssystemet (FMIS)”. Den kartografiska registreringen har gjorts på ortofoto i skala 1:10 000. Fältinmätningarna har gjorts manuellt, i vissa fall med stöd av GPS.

Inventeringen bedrevs främst som en ”insamling” av kända men oregistrerade forn- och kulturlämningar och som en fältkurs för personal vid Kalmar läns museum och länsstyrelsen i Kalmar. Viktiga uppgiftslämnare var Böda hembygdsförening, genom Alrik och Mikael Nilsson, Jan-Henrik Fallgren, Uppsala universitet, Roland Nilsson och Per Pettersson, Sveaskog, och Lars Svensson, Skogsvårdsstyrelsen.

Alrik Nilsson har med sitt lokala kontaktnät fungerat som en kanal in i bygden. Flera dagar deltog Alrik och Mikael Nilsson i arbetet. Jan-Henrik Fallgren visade under två dagar flera nya lokaler, främst med lämningar av förhistorisk karaktär som vallformiga husgrunder (”kämpagravar”) och stensträngar.

Resultat lämningstyper

Sammanlagt kommer ca 40 lokaler att ha besökts varav samtliga utgörs av nyfynd, majoriteten av lämningarna har registrerats efter tips. Följande lämningar har hittills registrerats som fasta fornlämningar:

Boplatser

I hyggesplöjda områden påträffades två *boplatser*. Fynden utgörs av skärvstenar.

En samling skärvstenar i markskada som uppkommit vid avverkning.

Fossil åkermark och hägnadssystem

Sex områden med röjningsrösen med anslutande hägnadsvallar, påträffades.

Gravar

Fyra gravar registrerades. Tre utgörs av *stensättningar*, samtliga med stenfyllning och den fjärde utgörs av en rest sten med omgivande stensättning.

Husgrunder, förhistorisk tid

Sju lokaler med husgrunder registrerades. Flera av dessa lokaler ligger i anslutning till stensträngssystem. Samtliga husgrunder anvisades av Jan-Henrik Fallgren.

En bandformad åkerparcell som avgränsas av stensträngar.

Tjärdalar

Tre tjärdalar registrerades. Samtliga var av den trattformiga typen med omgivande vallar.. Flera av tjärdalarna i området kunde beläggas i det äldre lantmåterimaterialet, då belägna på samfällad mark.

Fem *by-/gårdstomter* har registrerats som övriga kulturhistoriska lämningar.

Skogsbruk och skador

Få skador på fornlämningar som kan sättas i samband med skogsbruk har konstaterats. I de två fall som skador förekommer är det på tidigare oregistrerade fornlämningar. Fornlämningarna utgörs av två *boplatser*. I båda fallen har skadorna uppkommit vid markberedning. Man kan konstateras att boplatserna inte hade påträffats om inte området varit markberett.

Utbildning

Utbildningsinsatserna genomfördes under två fältveckor. Utbildningen avses att utöka den antikvariska kompetensen i länet avseende att registrera och antikvariskt bedöma olika typer av forn- och kulturlämningar. De personer som deltog var Linus Karlsson och Jenny Sundström-Petersson, båda från Länsstyrelsen i Kalmar, Arwo Pajusi, Skogsvårdsstyrelsen samt Eeva Rajala och Magnus Petersson båda från Kalmar läns museum. Håkan Nilsson från Kalmar läns museum ledde utbildningen.

I syfte att höja Håkan Nilssons kompetens och diskutera antikvariska problem avseende bl.a. gravar och röjningsrösen bjöds två platsledarkollegor som leder regionala Skog & Historia-projekt, Per Holmgren (Smålands museum) och Brita Tronde (Regionmuseet i Kristianstad), in till Böda för en dags fältkursion.

Riksantikvarieämbetes seminarier

Håkan Nilsson, Kalmar läns museum har under året deltagit i två Skog & Historia seminarier som anordnats av Riksantikvarieämbetet. Dessa ägde rum i Stockholm och Visby.

Röjningsrösen efter odling under förhistorisk tid är vanligt förekommande i Böda.